

අලි මිනිස් ගැටුම

මිෂධි හේරන්*

හැඳින්වීම

මිහිතලය මත වාසය කරන සුවිශාලතම ජීවියා වන අලියා, සතුන් අතර සිටින අහිංසකම ජීවියෙකි. එමෙන්ම අලියා, ඉතා කීකරු, නුවණැති,, හොඳ මතක ශක්තියකින් යුක්ත සත්වයෙකු ද වේ. එනම් තමන් බලා කියා ගන්නා ඇත් ගොවිවා බීමතින් පාර මැද වැටී සිටිනා අවස්ථාවක අලියා ඔහු අතර යන්නේ නැති බව ප්‍රසිද්ධ කාරණයකි. මෙසේ සුවිශේෂී ගුණාංග වලින් යුක්ත අලියාට ශ්‍රී ලාංකික සංස්කෘතිය තුළ හිමි වන්නේ ද ඉතාමත් සුවිශේෂී ස්ථානයකි. එනම්, රටේ අභිමානය ශ්‍රී විභූතිය ප්‍රකාශ කෙරෙන නිර්මාණයන්ට ඉතිහාසයේ පටන්ම අලියා යොදා ගෙන තිබේ. සංස්කෘතික අංගයන්ට පමණක් නොව අපේ පැරණි, රජවරුන් රට බේරා ගැනීමට පෙරට ගිය අවස්ථාවලදී ඇත් හමුදාව ප්‍රධාන ස්ථානයක් ගත් බවට ඉතිහාස පොත්පත් සාක්ෂි දරයි.

අලියා පිළිබඳ මෙසේ සුන්දර කතා බොහෝමයක් තිබුණද වර්තමානය වන විට අලියා මිනිස් ජීවිතයට තර්ජනයක් වී ඇත. එනම්, මිනිසා විසින් අලියාට ද, අලියා විසින් මිනිසාට ද යන දෙකොට්ඨාශයටම විවිධ හිරිහැර එල්ල වේ. ඒ අනුව අතීතයේ පැවති අලි මිනිස් සුහදකාවයට මේ වන විට විසඳුමක් සොයා ගැනීමට නොහැකි තරම් සංකීර්ණ මට්ටමට පත්ව තිබේ.

“අලි මිනිස් ගැටුම” හේතුවෙන් 1990 සිට වසර 2000 දක්වා කාලයේ දී අලි 1300 ක් ද මිනිස් ජීවිත 350 ක් ද අහිමි වී ඇත. 2012, 2013, 2014 වසර වලදී හා 2015 සැප්තැම්බර් මාසය වන විට අහිමි වූ අලි ගණන 779 කි. මිනිස් ජීවිත ගණන 215 කින් මේ අනුව වසරකට අහිමි වන අලි ගණන 220 කි. පරිසරවේදීන් හා වනජීවී විද්වතුන් පවසන පරිදි අපේ රටේ දැන් සිටින්නේ අලි ඇතුන් 3500 කට අඩු ගණනකි. වසරකට අලි පැටවු 100 ක් උපදින බව සිතුවහොත් හා වසරකට අලි 220 ක් අහිමි වන තත්ත්වය අනුව අපේ අලි පරපුර තවත් වසර 25 ක්-30ක් යන විට අපට නැත්තටම නැති වනු ඇත. (නිහාල් පී. අබේසිංහ, සිළුමිණ, 2015 සැප්. 20)

ඉහත සංඛ්‍යා දත්ත වාර්තාවලට අනුව අලි මිනිස් ගැටුමෙහි ත්‍රිවතාවය තහවුරු වේ. අලි මිනිස් ගැටුම වසරේ ජූලි, අගෝස්තු හා සැප්තැම්බර් මාසයේ දී ඔවුහු ආපසු තමන් පැමිණි ප්‍රදේශවලටම නැවත ගමන් කරති. මේ ගමන් හේතුවෙන් මිනිසාට විවිධ බාධා හිරිහැර එල්ල වන නමුදු අලි ගහනයේ ඉදිරි පැවැත්ම තීරණය වන්නේ මෙම කාරණය නිසා බව ද අමතක කළ යුත්තේ නොවේ. එමෙන්ම අලියාට දිනකට කෑම කිලෝ ග්‍රෑම් 300-350 ක් අවශ්‍ය වන අතර ජලය ලීටර් 60-100 අතර ප්‍රමාණයක් අවශ්‍ය වේ. එමෙන්ම ඔවුහු දිනකට කිලෝමීටර් 20 ක දුර ප්‍රමාණයක් ගමන් කරති. එනම්, එසේ ගමන් ගන්නා අලියා මිනිස් වාසස්ථානවලට ඇතුළු වීම සිදුවේ. ඒ තුළ අලි මිනිස් ගැටුම හට ගැනේ.

* බාහිර කථිකාචාර්ය, දර්ශන අධ්‍යයන අංශය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය

අන්තර්ගතය

අලි මිනිස් ගැටුම හේතුවෙන් මිනිසා මෙන්ම අලියා ද බොහෝ හිරිහැරයන්ට ලක් වේ. විශේෂයෙන් මෙම අලි මිනිස් ගැටුම ආරම්භ වී ඇත්තේ අලියා නිසා නොව මිනිසාගේම ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙනි. එනම්, අලියාට අයත්ව තිබූ වන වන සම්පත මිනිසා එලි පෙහෙළි කොට තම පරිහරණයට ගත් දා සිට වන ගත අලියා ගම්මාන කරා පැමිණීමට පටන් ගෙන තිබේ. එමෙන්ම වන මැද සිටි අලි, ඔවුන්ගේ සංක්‍රමණය සඳහා ඔවුන් විසින්ම තනා ගෙන තිබූ මාර්ග නොහාත් අලිමංකඩවල් සියල්ලක්ම පාහේ මිනිසා ජනාවාස කොට ගෙන තිබේ. ඒ තුළ අලියාගේ ස්වභාවික හැසිරීම් රටාව තර්ජනයකට ලක්ව තිබේ.

එමෙන්ම කෝපි වගාවේ ආරම්භය, නූතන සංවර්ධන ව්‍යාපෘති ද හේතුවෙන් අලියා තව තවත් අසරණව ඇත. ඉතිරිව පවතින 12% කටත් අඩු මහා වන ගහණය තුළ ද (රක්ෂිත වනාන්තර, ජාතික වනෝද්‍යාන තුළ ද) මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් බහුලව සිදු වෙමින් පැවතීම තුළ අලියා තව තවත් අසරණභාවයට පත් වී තිබේ. එනම්, වන ගහනය ක්‍රමයෙන් කුඩා වීම හේතු කොට ගෙන වනගත අලියාට තම කුසගින්න නිවා ගැනීමට ගම්මාන කරා පැමිණීම හැර අන් විසඳුමක් නොමැති වී තිබේ. එනම්, ගොවියාගේ කෙත්වතු, අලියා විසින් පරිභෝජනය කරනු ලබන්නේ, මිනිසා විසින් අලියාගේ ස්වභාවික පරිභෝජන මධ්‍යස්ථාන විනාශ කිරීම හේතුවෙන් බව පැහැදිලි කරුණකි.

මිනිසා විසින්ම අලියාගේ ස්වභාවික හැසිරීම් රටාව තර්ජනයට ලක්කර අලියා ආහාර සොයා ගැනීමට ගම්මාන කරා පැමිණීමේ දී ඔවුන්ව මරා දැමීමට කටයුතු කරති. එනම්, විවිධ ගිනි අවි ආදිය භාවිතා කරමින් ද, උණු තාර උණු තෙල් අලිත්ගේ ශරීරට ඉසීමෙන් ද, යකඩ ඇණ සහිත ලෑලි අලියා ගමන් ගන්නා මාර්ග තුළ තබමින් ද, විෂ කවන ලද ආහාර වර්ග (බොහෝ විට විෂ කවන ලද වට්ටක්කා සහ කොමඩු යනාදිය) තබමින් ද අලියාගෙන් බේරීමට පියවර ගනිති. නමුත් මේ හේතුවෙන් අලිත් මියයන අතරම අලි ගහනය සීඝ්‍රයෙන් අඩු වෙමින් පවතී.

එමෙන්ම අලියා අද වන විට මිනිසාගේ ප්‍රධාන සතුරෙක් මෙන්ම මිනීමරුවෙක් වශයෙන් හැඳින්වෙන තත්ත්වයට පත්ව තිබේ.සත්ව ලෝකයේ අහිංසකම ජීවියෙකු වන මිනිසා මෙසේ මිනීමරුවෙකු බවට පත්ව ඇත්තේ, මිනිසාගේම ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් බව පැහැලිය. එනම්, අලියාගෙන් ගැලවීමට මිනිසා විවිධ උපක්‍රම භාවිත කරනා විට අලියා ද ඊට ප්‍රති උත්තර සපයමින් සිටී. අලියා යනු ඉතා තියුණු මතක ශක්තියකින් හෙබි සත්ත්වයා ඔවුන්ට සිදු වන අසාධාරණය සිත තුළ තබා ගන්නා අතර අවස්ථාව ආ විට මිනිසාගෙන් පලි ගනී.

මේ පිළිබඳව ශ්‍රී වන්දරත්න මානවසිංහයන්ගේ “ඇතින්තියකගේ දරුවෙම” කාව්‍යයේ එන කවි 02 ක් සඳහන් කරනු කැමැත්තෙමි.

අලි පුංචා : මොකටද අම්මේ අම්මට ගැහුවේ
මාමලා දෙන්නෙක් වට කරලා
ඇඟපත තැලිලා රිදෙනවා ඇතිනේ
කොච්චර ගැහුවද බිම දමලා

අලි අම්මා : දෙපා සතා ළඟ කාගෙන බිගෙන
හිටියට ගති ගුණ වෙනස් වෙලා
මාමලා ඔහොමයි උන්ගේ බහටම
හැරෙනවා නැකම අතඇරලා

අලියාට මිනිසාගෙන් හිරිහැර සිදු වනවා මෙන්ම මිනිසාට ද අලියාගෙන් බොහෝ තර්ජන සිදුවේ. එනම්, ගොවි බිම් කරා අලි පැමිණීම විශේෂයෙන්ම වියලි කලාපයේ ගොවි ජනතාව මුහුණ පා සිටින බරපතල ගැටලුවකි. අලියා සතු වාසස්ථාන ටිකෙන් ටික මිනිසා තම පරිභෝජනය සඳහා යොදා ගැනීම හේතුවෙන් මෙම ගැටලුව ඇති වී තිබෙන බව රහසක් නොවුවද, ඒ හේතුවෙන් මිනිසා පත්ව සිටිනා තත්ත්වය ඉතා දුක්බිත වේ.

“අලින්ගේ තර්ජනයට ලක්වෙලා තියෙන ගම්මානවල මිනිසුන් ගත කරන්නේ සාමාන්‍ය නිදහස මනසකින් යුත් ජීවිතයක් නොවේ. ඔවුන් දැඩි ආතතියකින් දෛනික ජීවිතය ගත කරන්නේ තමන්ගේ ස්වාමිපුරුෂයා, පියා වගාව රකින්න රැට ගියාම උදේ දැහට දකිනකම් අඹුදරුවන් ඉන්නේ පුදුමාකාර බියකින්.” (Journal of the Department of wildlife conservation, page 31,32, 2014)

අලි ප්‍රහාර හේතුවෙන් මිනිසා මාසිකව මෙන්ම භෞතිකවද හිතියකින් පසුවේ. එනම් වෙහෙස වී සාදන ලද ගොයම් පුදින විට අල විසින් එය විනාශ කොට දමන විට එයින් සිදු වන “ආර්ථික පාඩුව මෙන්ම ඔවුන්ගේ දෛර්ය, බලාපොරොත්තු යනාදී මානසික මට්ටම ද සැලකිය යුතු තරම් වේ. දැනේ කරගැට එනකම්, ඇගුපන වෙහෙසවී වැඩ කර වගා බිම් සරු කිරීමට මහන්සි වන මිනිසාට රැ පැල් රකිමින් අලින්ගෙන් එම වගා බිම් රැක ගැනීමට ද සිදු වීම ඉතාමත් සංවේදී ප්‍රශ්නයකි.

ඇතැම් ප්‍රදේශවල වල් අලි හේතුවෙන් ළමුන්ට පාසල් යාමට නොහැකි වන තත්ත්වයක් උද්ගතව තිබේ. එමෙන් ම සත්වවේදීන්, පරිසරවේදීන්, රාජ්‍ය නිලධාරීන්, දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන නිලධාරීන් විවිධ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කෙරෙන්නා වූ ක්‍රියාවන් ද ග්‍රාම නිලධාරීන් ද මෙසේ පීඩාවට පත් වේ. එනම්, අලියාගේ සිට සෑම පාර්ශවයකටම මෙය ප්‍රශ්නයක් බවට පත්ව තිබේ.

එනිසා අලි මිනිස් ගැටුම යනු ජාතික ප්‍රශ්නයක් ලෙස සලකා ප්‍රමුඛතාව දිය යුතු ප්‍රශ්නයකි. රාජ්‍ය පාර්ශවයන් මෙන්ම විවිධ රාජ්‍ය නොවන සහ සංවිධානවලින් අලි-මිනිස් ගැටුම වෙනුවෙන් බොහෝ විසඳුම්, යෝජනා, ප්‍රයත්නයන් ඉදිරිපත්ව ඇත.

ඒ අතුරින් විදුලි වැට ආවරණය, තල් වැටවල් ඉදි කිරීම, අලින්ට එහා මෙහා යාමට මාර්ග සකස් කිරීම (Elephant corridors) වගා භූමිවල දොඩම් මිරිස් යනාදී පැල සිටුවීම, බොරළු වලවල් කැපීම, විස කවන ලද ආහාර අලින්ගේ ගමන් මාර්ග තුළ තැබීම, හක්ක පටස් භාවිතය, අලි වෙඩි භාවිතය, අලි මත්තර භාවිතය යනාදී පුළුල් රසායනික ක්‍රියා මාර්ග ක්‍රියාවට නැවේ. නමුත් එම ක්‍රම සියල්ලෙන්ම තවමත් සාර්ථක දිගු කාලීන විසඳුමක් ලැබී නොමැත. දිනෙන් වැඩි අලි ප්‍රශ්නය උග්‍ර වෙමින් පවතී. ඒ බවට දිනපතා පලවන මාධ්‍ය වාර්තා සාක්ෂි දරනු ලබයි.

මූලාශ්‍ර

රණතුංග එල්. පී, 2013, අප රුකගත මැනවි, ආකර්ශන ප්‍රකාශකයෝ, මීරිගම.

අබේසිංහ එල්.පී, 2015.සැප්තැම්බර් 20, සිළුමිණ

ලංකාදීප පුවත්පත, 2013.11.10

වික්‍රමසිංහ එන්, අද, 2016.01.04

Journal of the Deptment of the Wildlife Conservation, 2014, page 31-32